

Štev. 16.

V Ljubljani, dne 20. avgusta.

1887.

Bratom Čehom o prihodu na Slovensko.

Pozdravljen, slavni rod Libuše,
Pozdravljen, Čeha hrabri ród!
Iz dnà Vam kličem polne duše
Za Vašega prihòda gòd.

I jaz sem bil pri Vas, pri bratih,
Zavzét sem gledal češki svet;
Še snivam o teh dnevih zlatih,
In snival bom do konca let.

Kakó lepó ste nas sprejéli,
Kakó sijajno in srčno!
Kakó ste k srcu nas prižéli,
Le brata more brát takó!

Nebó je pač pri Vas hladneje,
A srce Vaše hládnó ní,
Za dom Vam mili silno vreje,
Za brate rodne plamení.

Ta ogenj Vaš smo mi čutili,
Saj gríl nas Vaših src je žár,
Navdúšenje pri Vas smo pili
Za domovinsko sveto stvár.

Sladkó nam duše je napájal
Beséd in pesmi Vaših glas,
Značáj nas Vaših mož je bájal*)
In Vaših žen in dívek kras!

Mest Vaših gledali smo čuda,
In videli Vaš sveti bòj,
Plod Vašega smo zrlí truda:
Razcvét Vaš krasni in razvòj.

Vaš grád smo videli kraljèvi,
Kjer kralj je mnog med Vami žíl:
Pred nami vstajali so dnèvi,
Ko Čeh je silen, srečen bil.

*) očaroval.

Tisoč smo zrlí spomeníkov
Iz burnih, toda slavnih dní,
Spominjali se bojevnikov,
Ki za Vaš dom so lili krí.

O bòjih davnih, davni slavi
Vaš hrib in dol pomník je vsak,
Da, vsak Vaš kamen glasno pravi,
Da Čeh je vedno bil junak.

Iz tistih dób še slavne mēče,
Še cépe trdne hraníte,
Še dedov hrabra krí v Vas tēče,
Da dom kot dedje braníte!

A treba ni za dóma slavo,
Da kri zdaj srčno líjete,
No bòj junašk za staro pravo
Zdaj z uma mečem bíjete.

In lepše, blažje lovoríke
Iz del *prosvete* zvivate,
In večnokrasne spomeníke
Duševne zdaj si zlvivate.

Svetóvne zmage že odnaša
Zdaj češki *um* in češka *dlán*,
Povsod zmaguje *godba* Vaša,
Povsod Vaš *spév* je slavnoznan!

Daj Bog, da tudi staro pravo,
Zmagalno priboríte si,
Da davno, nevenóčo slavo
Zdaj z novo pomnožite si.

Zato, oj, slavni rod Libuše,
Nebeški čúvaj Te Gospód,
Bog žívi *Vas*, oj, bratske duše,
Bog žívi *ves* Vaš hrabri ród!

S. Gregorčič.

Andreju Einspielerju

o zlati maši dné 21. avgusta 1887. leta.

Pod jêsen gré! A čas nobén
 Ni kmetu ljubši kot jesén.
 Pomlad je čas cvetú in nâd,
 A čas skrbí in dela tudi,
 Poleti môž potán se trudi;
 A jêsen dá mu hlad in sad,
 Za strah in skrb in trud obilo
 Mu vrt in polje dá plačilo.
 Enako v žitji! Kdor se v cvetji
 In žitja svojega poletji
 Ne plaši truda in skrbí,
 Pač srečen je v jeséni dní,
 Vesel se v prejšnje dni ozira,
 Mirnó očí v prihodnje vpira.
Ti delal si kot malokdó!
 Ti delal si ob časi cvetja,
 Zvestó si delal pol stoletja,
 Zvestó, pogumno in krepkó.
 Kar sil ti dalo je nebó,
 Posvétil ti si vse mladini,
 Posvétil vse si *domovini*.
 Ti dômu si budítelj bil,
 Ti dômu si učítelj bil,
 Za dom si vrl borítelj bil.
 Ti delal si; jesén je tú,
 Prišél je tebi čas sadú . . .
 Naš dom odeval gost je mrak,
 Slovenija je tožno spala;
 A čvrsto je; veseló vstala

In národ si gojí krepák.
 In tvoj premili Gorotán
 Že tudi dviga se, se vzbuja,
 Prihaja mu vstajenja dan
 In peša, gine sila tuja.
 Probuja se Slovén povsód!
 A kdo se pač najbôlj je trudil,
 Da národ se iz snâ je vzbúdil?
 To naše národno vstajênje,
 To krepko národno življênje
 Zeló je tvojih trudov plód!
 Zató naš dom ti venec slave
 Zdaj vije krôg častite glave,
 Zató pa tvoj denašnji god
 Vesel proslavlja ves naš rod,
 Izraža vróča ti čútíla,
 Poklanja srčna ti voščíla! . . .
 Ti *zlato* žrtvo nekrvavo
 Bogú si danes daroval,
 Pri njej pač i za očetnjavo,
 Za srečo njeno in nje slavo
 Prošnjé si k Večnemu poslál.
 A nam na dan daritve zlate
 Sto želj se k nêbu dviga záte:
Bog čúvaj te še toľko let,
Da srečen zreš slovenski svet,
Da srečno, slavno in edino
Premilo vidiš domovino!

S. Gregorčič.

O s ú š i.

O, čuj, prírodnih sil Gospod,
 Kaj prosi naš ubogi rod!
 Rosêč na zêmljo sôlze žgoče
 Ječimo k Tebi mî brez nâd;
 Ne dâj, naš Bog, ne dâj, naš Oče,
 Da zvene cvet, umrje sad,
 Okrêpi ga Tvoj rešni hlad! . . .
 Na polji mrje sétev mlada,
 Ko pali jo ognjeni sôj;
 Ne dâj, da zvene nam brez sada,
 Da znó samó in solz nebrôj
 Tej sétvi bil bi žgoč napôj!
 Kakó zaúpno drôbna zrna
 Trosíli smo v rodílnu prst:
 „Oj, mirno krij vas zemlja črna,
 Obrôdi sad kedâj nam čvrst!“
 Kakó iz dnâ pobožne dúše
 Prosíli smo: „Nevíht in súsê
 Obváruj nas, dobrotni Bog! . . .“
 Ti z mígljajem presvetih rok

Odvrní si nam srd vihárja,
 A súsê ne, gorjé, gorjé!
 Ko roka Tvoja nas udarja,
 Tedâj nam pač tekó solzé,
 A srca naša Te časté!
 O, pošlji v tá pekóči zrak
 Le en oblak, le en oblak!
 Iz njega rosa blagodejna
 Privri na pólja naša žejna,
 Da krêpko vsklíje mlada rast
 In v srcih naših up in slast!
 O, če je Tvoja sveta volja,
 Uslíši prošenj srčnih glas,
 Prostri rokó čez naša pólja,
 Ožívi zopet zlati klas;
 Prostri rokó čez drevje sadno,
 Čez njive naše, vrt in log,
 Ožívi znova rast pomladno,
 Uslíši nas, osréči, Bog! —

A. Funtek.

Hanija.

Poljski spisal H. Sienkiewicz. Prevel M. Vrnilež.

VI.

Zjutraj sem vstal zelo rano in šel na vrt. Jutro je bilo krasno, polno rose in cvetne vonjave. Hitel sem v gabrovi drevoréd. Srce mi je govorilo, da najdem tam Hanijo. Ali srce moje, prenašlo za predčutja, varalo se je, Hanije ni bilo tam. Stoprav po zajutru sem se sešel z njo na samem ter jo vprašal, ali bi ne šla z menoj sprehodit se na vrt. Pristane dragovaljno in pohitevši v svojo sobo, izšla je kmalu z velikim finim slamnikom na glavi, ki ji je senčil čelo in oči, in s solnčnikom v roki. Izpod tega slamnika se mi je nasmihala preširno, kakor bi hotela reči: »Glej, kako mi je dobro.« Šla sva skupaj na vrt. Krenil sem v gabrovi drevoréd in spótoma premišljal o tem, kako bi začel razgovor z njo in o tem, čemu mi Hanija, ki gotovo bolje ume od mene, neče pomagati temveč se rajši zabava z mojo zadržgo. Stopal sem torej molče poleg nje, švigajoč s šibo po rosnih cvetovih na obpotji. Hanija se naglo zasmeje, zagradi za šibo in reče:

»Gospod Henrik, kaj so Vam zakrivil ti cvetovi?«

»Eh, Hanija, kaj cvetovi! Ali ne vidiš, da ne umem s teboj začeti razgovora; zelo si se zmenila, Hanija. Oh, kako si se zmenila!«

»Reciva, da je tako. Vas li to jezi?«

»Tega ne rečem«, odgovorim na pol žalostno, »ali, ne morem se s tem sprijazniti, kajti zdi se mi, da sta ona Hanija, kojo sem prej poznal, in ti sedanja, dve osobi. Ona je vzrasla z mojimi spomini, z ... mojim srcem, kakor sestra, Hanija, kakor sestra, a ta ...«

»A ta (tu je pokazala s prstkom náse) Vam je tuja, ni res?« šepetnila je tiho.

»Hanija, Hanija, kako moreš misliti kaj takega?«

»In vender je to zelo naravno, akopram morda žalostno«, odgovorila je. »Gospod, Vi iščete v srci davnih brátovskih čustev in ne nahajate jih: to je vse.«

»Ne, Hanija, jaz ne iščem v srci prejšnje Hanije, nje ni več; ali iščem je v tebi, toda kar se tiče srca ...«

»Kar se tiče Vašega srca,« seže mi veselo v besedo, »domišljam si, kaj se je zgodilo z njim. Ostalo je kje v Varšavi, pri kakem srečnejšem srčci. Kaj ne, kako sem pogodila?«

Pogledal sem ji globoko v oči; sam nisem znal, da me nekoliko premotriva, ali pa se, računajoč z vtiskom, kakeršen je bila včeraj náme stvorila in kojega nisem znal prikriti, na nekoliko okruten način z menoj igra. A naglo se je tudi v meni vzbudila volja odpora. Mislim sem si, da moram imeti zelo komičen videz pogledujé nánjo liki umirajoč jelen in obvladavši čustva svoja, ki so me v tem hipu pretresala, odgovoril sem:

»In ako je istinito?«

Jedva opazen izraz začudenja in nekakove nejevolje je izpreletel jasno lice Hanijino.

»In ako je to istinito«, odgovoril, »izpremenili ste se Vi, ne jaz.«

To izgovorivši se je nekoliko načmerila in me pogledala izpod očesa. Stopala nekaj časa molče, jaz pa sem se premagoval, da prikrijem radostno vznurjenje, koje me je izpreletelo zaradi njenih besed. Ona pravi, mislim sem si, da, ako jaz drugo ljubim, zmenil sem se jaz, potem se ona ni zmenila, potem me ona ...

In od radosti nisem smel dokončati tega modrega ukrepa.

A navzlic vsemu temu nisem bil jaz, ne jaz, ona je bila izpremenjena. Ta pred pol letom mala, o božjem sveti ne znajoča deklica, koji ni ni na misel prihajalo govoriti o čustvih in koji je bil takov razgovor deveta dežela, razgovarjala se je sedaj tako slobodno in véšče, kakor bi recitovala naučeno lekcijo. Kako se je razvil in uglasil ta nedavno otroški razum! Ali z déklicami se godé podobna čuda. Marsikoj je včeraj zaspala otrok in se zjutraj vzbudila devica, z drugim svetom čustev in misli. Haniji, od narave bistri, pojmljivi in vtisljivi, izvršivši šestnajsto leto, drugo društveno okrožje, nauka, knjige, koje je morda skrivaj čitala, zadoščevala ji je polovica leta do tega.

Stopala sva molče drug poleg drugega. Hanija je prva pretrgala molk.

»Torej ste zaljubljeni, gospod Henrik?«

»Morda,« odgovoril sem z nasmihanjem.

»Torej gotovo hrepenite po Varšavi?«

»Ne, Hanija. Želim si, da nikoli odtod ne odidem.«

Hanija me naglo pogleda. Vidno je bilo, da je hotela nekaj reči, pa je umolknila. Udarila je z lahkim solnčnikom po obleki in rekla, kakor odgovarjajoč svoji misli:

Oh, kako sem otročja!«

»Čemú to praviš, Hanija?« vprašam.

»E, nič. Sédiva na to klop in govoriva o čim drugem.«

»Ni res, kako krasen razgled je odtod?« vprašala je naglo z znanim usmeškom na ustnah.

Sedla je na klop ne daleč od drevoréda, pod velikansko lipo, odkoder je bil res krasen razgled na ríbnik, grobje in na lés za ríbnikom. Hanija mi ga je kazala s solnčnikom, ali jaz, akopram ljubitelj krasnih razgledov, nisem imel ni najmanjše volje ogledavati se, kajti poznal sem ga popolnoma, dalje sem imel pređ sabo Hanijo, stokrat krasnejšo od vsega, kar jo je obkroževalo, in napósled sem mislil o povse drugih stvaréh.

»Kako se krasno drevesa zrcalijo v vodi,« reče Hanija.

»Vidim, da si umeteljница,« odgovorim ne gledajoč ni na drevje, ni na vodo.

»Duhovnik Ludovik me uči risanju. Oj, jaz sem se že mnogočému učila, odkar ni bilo Vas tu; hotela sem ... kaj Vam je? Ali se jezite náme?«

»Ne, Hanija, jaz se ne jezim, náte bi se ni jeziti ne mogel; ali vidim, da se ogiblješ mojim vprašanjem in da oba igrava slepo miš, namesto da bi govorila od

srca in zaupno, kakor za davnih časov. Ti morda tega ne čutiš, ali meni je to grenko. Hanija! . . .

Te proste besede so le učinile, da so naju spravile oba v veliko zadrego. Hanija mi je podala obe roci; jaz sem ti roci stisnil morebiti še prekrečko in, oj, groze, prignivši se naglo, poljubil ji scela ne tako, kakor bi váruhu pristojalo. Potem sva se zmedla oba do najvišje stopnje: ona se je zardela tja do vrata, jaz isto tako, in umolknila sva, ne vedóč kako bi začela razgovor, ki bi pač imel biti odkritosrčen in poln zaupljivosti.

Potem je ugledala ona mene, jaz njo in zopet nama je udarila rdečica v lici. Sedela sva drug poleg drugega, kakor poparjena: zdelo se mi je, da čujem hitreje udarce svojega srca. Najin položaj je bil neznošen. Časih sem čutil, da me neka roka grabi za ovratnik in da me hoče vreči nji pred nóge, a druga, da me drži za láse in ne pušča: Hanija je brzo vstala in rekla z naglim, zmóčenim glasom:

»Iti moram; imam lekcijo ob tej uri z gospó d' Yves: najajsta ura je že blizu«.

Vrnila sva se po isti poti k dómu. Hodila sva, kakor prej, molčé; jaz, kakor prej, odbijal sem s šibo cveticam glavice, ali ona jih ni več pomilovala.

Krasno se je povrnilo najino davno razmerje, prav res! —

»Jezus, Marija, kaj se godí z menoj«, pomislil sem, ko me je Hanija ostavila samega.

Na to pride duhovnik Ludovik in me vzame na gospodárstvo. Gredóč mi je povedal mnogo raznolikih stvari, tičóčih se našega imetka, ki me niso ni za troho zanimala, akopram sem se delal, kakor da vléčem na úho vsako besedo.

Brat moj Kazimir, koji je, koristeč se s počitnami, po vse dneve izostajal od dóma, v stajah, v gozdu, s puško, na konji ali na čolnu, pojahával je baš ondaj na pristavinem dvorišči mlade konje iz konjárne. Uzrši mene in duhovnika je prikolopoval k nama na kóstanjevci, ki se je vzpenjal pod njim kakor besen, češ: poglédi mojo rast, ogenj moj in hòj! Potem je razjahal in šel z nama. Ogledavši ob jednom staje, obóre, skednje in ko smo se baš namenili, da gremo na pólje, poróčilo se nam je, da se je oče pripeljal. Trebalo je torej vrniti se domóv. Oče me je pozdravil iskreno, kakor še nikoli. Obvéščen ob vspešnih izpitih, objel me je in zagotovil, da me hoče odslej zmatrati dorastenim človekom. In res, v njegovem občenji z menoj so bile videti velike izpremembe. Postopal je z menoj mnogo zaupljiveje in prísrčneje. Takoj je začel z menoj govoriti o naših imovinskih interesih, od-

kril mi je nakano svojo, da prikupi jedno sosednih lastin in me vprašal, kaj mislim jaz. Brž mi je prišlo na um, češ, on nalašč govóri o tem, da bi mi pokazal, kako ceni značenje moje kot dorastene človeka in najstarejšega sina v obitelji. Poleg tega sem tudi opazil, kako je vesel mene in vspehov mojih v nauki. Nikoli ni pogledaval náme s takim miljem, kakor sedaj. Neizrecno so

Dalmatins

ustrezala očetovskemu ponosu njegovemu izpričevala učiteljev, koja sem bil prinesel s seboj. Opazil sem tudi, da preskuša moj značaj, sposobnost mišljenja, pojma o části in kako mi nalašč stavi vsakojaka vprašanja, da bi me iz odgovorov do dóbra spoznal. Videl sem, da se je ta roditeljski izpit dobro ponesel, kajti akopram se filozofski in društveni nazori moji nikakor niso strinjali s

temi očeta mojega, nisem jih izustil, v drugih pojmi se zopet nisva mogla ločevati. Osorno lévje lice očeta mojega se je jasnilo, kakor nikoli prej. Še tega dné me je obsipal z darovi. Daroval mi je dva samokresa, s kojima se je nedavno streljal z gospodom Zollom in na kojih je bilo zarovašeno več drugih dvobojev iz mladih let, ko je služil v vojski. Kesneje sem dobil iskrega konja

mahne nekoliko potov ž njo, da je kar zavriščalo po vzduhu in se zablisnilo po sobi; potem naredí ž njo križ nad mojo glavo, poljubi sliko Matere božje in, vročujoč mi jo, reče: »V poštene roke! Jaz ji nisem delal sramote, ne delaj je ni ti!« Na to se objameva, a sabljo zagradi v tem Kazimir in, akopram stoprav petnajstleten deček, ali izredno krepak, začel je ž njo mahati tako

véšče, da bi se nijeden učitelj v borenji ne sramoval te dokladnosti in hitrosti.

Z zadovoljstvom je pogledal oče nánj in rekel:

»To ti bode borilec, ali tudi ti umeš tako? Ali ne?«

»Umem, oče. S Kazimirom se še merim. Vseh tovarišev, ki smo se skupaj učili boriti, prekašal me je le jeden.«

»Kdo je to?«

»Selim Mirza.«

Oče je pokazal mračno lice.

»Oh, Mirza! Ali ti moraš biti močnejši.«

»Saj to je jedino, kar mi dovoljuje drugovati ž njim.« —

»No, saj s Selimom se itak nikoli ne pobijeva.«

»Ej, marsikaj se dogaja,« odgovorí mi oče.

Po obedu tega dné smo sedeli vsi v prostranem, z vinskim trsom obrastenem hodniku, s kojega je bil razgled na veliko dvorišče in na sénčno cesto, obsajeno z lipami. Gospa d'Yves je vèzla pogrinjalo za kapelico, oče in duhovnik Ludovik sta pušila iz lul, popivajoč črno kavo, Kazimir pa se je zvéral pred hodnikom, sledèč z očmi sukanje lástavic po zraku, koje bi bil rad streljal, ali oče mu tega ni dovolil.

Midva s Hanijo sva pregledavala risarije, koje sem bil s seboj prinesel jaz, in vender sva na vse bolj mislila nego li na risarije: meni vsaj so služile v to, da sem lahko prikrival poglede, koje sem metal na Hanijo.

»No, kako si našel Hanijo? Grša je sedaj, kaj ne, gospod váruh?« vpraša me oče in šaljivo pogleda dekléta.

Začel sem še pozorneje gledati risarijo in odgovoril boljčè v popir:

»Ne mislim, oče, da bi bila sedaj grša, ali vzrasla je in se izpremenila.«

»Gospod Henrik mi je že očital to zméno,« dodá Hanija brez vsake zadrege.

Čudil sem se njeni odločnosti in brzostvíti: jaz bi o teh očitkih ne bil govoril takisto slobodno.

»Kaj to, ali je grša, ali lepša,« reče duhovnik Ludovik, »učí se naglo in dobro. Madame povédi, kako naglo se je naučila francoščini.«

Treba je vedeti, da duhovnik Ludovik ni znal francoščine, akotudi je bil zeló izobražen mož, ni se ji

tnine.

iztočne krvi in staro sabljo po dedih, z ročnikom, v koji so bili vdélani dragi kamenci, široko damascénko, s sliko Matere Božje, cizelováno z zlatom na jeklu in z napisom: Jezus, Marija! Ta sablja je bila jedna najznamenitejših spominov obitelji naše in že od davna hrepenenje moje in Kazimirovo, kajti sekala je železo kakor repo. Oče, dajóč mi to orožje, potegne jo iz nóžnice,

mogel naučiti, dasi je že dokaj let preživel pod našim krovom z gospó d' Yves. A revež bi jo bil tako rad znal in je nje znanje zmatral za neizogibno potrebo višje izobrazbe.

»Ne morem tajiti, da se učí zlahka in rada,« odgovorí gospá d' Yves, »ali vender Vam jo moram pokazati,« dodá obrnivši se k meni.

»O, gospá, kaj sem zopet zakrivila?« zakliče Hanija, sklepačó roki.

»Kaj si zakrivila? Takoj si boš raztolmačila,« odgovorí gospá d' Yves. »Mislite si, gospod, da ta gospodična, ako ujame le jeden hip brž hlastne po povestih in z dobrimi razlogi lahko sodim, da ona, ko gre spat, namesto da bi ugasila svečo in zaspala, čita še po vse ure.«

»To ni prav; sicer bi pa sodil, da posnema učiteljico svojo,« reče oče moj, ki je rad nagajal gospé d' Yves, kadar je bil dobre volje.

»O, prosim, jaz imam petinštirideset let,« odgovorí Francozinja.

»Tega bi nikdar ne bil mislil,« reče oče.

»Ali ste porédni.«

»Ne vem, ali to vem, da, ako dobiva odkod povesti, ne dobiva jih iz knjižnice, kajti ključ od knjižnice ima duhovnik Ludovik. Krivda letí potem na učiteljico.«

In res, gospá d' Yves je čitala vse življenje romane, imela pa je to slabost, da jih je vsakemu pripovedovala, morala jih je pripovedovati najbrž tudi Haniji, radi tega se je krila v očetovih polušaljivih besedah živa istina, kojo je hotel namenoma izreči.

»Poglejte, gospóda, nekdo jezdi k nam,« vikne naglo Kazimir.

Vsi smo se ozrli v temni lipovi drevoréd in res na njegovem početku, morda še vrsto pota, ugledali smo oblak prahú, ki se nam je bližal nenavadno brzo.

»Kdo bi to bil? V taki náglici,« pripomni oče, vstajajoč. »Tak prah je, da ni možno spoznati.«

In res je bil velik prah; deževalo že ni nad dva tedna, zatorej so se po vsakem gibljaji dvigali oblaki prahú s ceste. Gledali smo še nekaj časa bližajoči se oblak, ki že ni bil dalje, nego kakih deset korakov od dvorišča, ko se naglo pomolí iz prahú konjska glava z rdečimi razprhanimi nozdrvami, z iskrimi očmi in vihrajočo grivo. Bélec je dirjal v najhitrejšem skoku, a za njim, naslonen na kónjev vrat, po tatarsko, ni bil nikdo drug, kakor prijatelj moj Selim.

»Selim prihaja, Selim!« zaklikne Kazimir.

»Kaj ta besnélec dela! Vrata so zaprta!« kriknil sem in planil z mesta.

Nisem utegnil odpreti vrát, kajti nikdo bi ne bil mogel za časa priteči; v tem je podil Selim kakor zbesnel in vidno je bilo, da pade na ograjo, dva sežnja visoko in proti vrhu poostréno.

»Bog se ga smiluj!« vsklikne duhovnik Ludovik.

»Vrata! Selim! Vrata!« kričal sem, kakor besen, mahal z robcem in tekem, kar sem mogel, preko dvorišča.

Selim pa, kakih pet korakov od vrát, privzdigne se na sedlu in premeri ograjo s pogledom kakor bliskovina.

Na to začujem krik žénsk, sedéčih na hodniku, silno topotanje kopit: kónj se vspné, zamahne s prednjima nogama po vzduhu in preskoči v najvišjem skoku ograjo. Ni za hip ne obstojí.

Stoprav pred hodnikom ga Selim ustavi tako, da so se mu kopita udrla v zemljo, in vzešši klobuk z glave jame mahati ž njim kakor s praporcem in vsklikavati:

»Kako se imate, draga, ljubljena gospóda moja? Kako se imate? Klanjam se, gospod hišni oče,« klical je klanjajoč se očetu mojemu, »klanjam se ljubemu duhovniku Ludoviku, gospé d' Yves, gospodični Haniji. Sedaj smo zopet vsi skupaj. Vivat, vivat!«

To govoreč je skočil s konja in vrgel uzde Franu, ki je bil pridirjal iz veže, objel očeta, duhovnika in začel ženskam poljubljati roke.

Gospá d' Yves in Hanija sta bili še bledí od straha in baš radi tega sta ga pozdravili kot rešenega, a duhovnik Ludovik reče:

»O blaznik, o blazník! Kakov strah si nam napravil! Mislili smo že, da je po tebi.«

»No, pa čemú?«

»Radi vrát. Kako li more človek tako slepó pouditi!«

»Slepó? Saj sem videl, da so vrata zaprta. Oho, jaz imam popolnoma tatarske očí!«

»In se nisi zbal skočiti?«

Selim se razsmeje.

»Ne, prav nič, duhovnik Ludovik. Sicer je pa to zasluga mojega konja, ne moja!«

»Voilà un brave garçon!« reče gospá d' Yves.

»Pač dà, vsakdo bi si ne upal,« dodá Hanija.

»Hočeš rêči,« odgovorim, »da ne bi vsak kónj preskočil, kajti takovih ljudi bi se dobilo več.«

»Ne bi svetovala, gospod, da poskusite.«

Na to je pogledala Selima in pogled njen je izražal občudovanje, kajti res, brez ozira na smeli skók Tatarjev, ki je bil jeden ónih hazardov, kateri se ženstvu vselej prikupljajo, trebalo ga je videti, kakov je bil ta trenutek. Lepi črni lasje so se mu usuli na čelo, lici sta se mu bili zardeli od naglega jahanja, očí blesteče, iz kojih je žarila veselost in radost. Ko je stal tako poleg Hanije, zróč ji v očí, dvoje lepših ljudi bi si ne bil mogel misliti nijeden umételnik. Kar se tiče mene, bil sem razžaljen do najvišje stopnje po njenih besedah. Zdelo se mi je, da je óno: »ne svetovala bi Vam, da poskusite,« izrekla z glasom, v kojem je tičal nekakov priglas ironije. Pogledal sem z vprašujočim očesom očeta, ki si je nekaj prej ogledal Selimovega konja. Poznal sem očetovski njegov ponos, védel, da je bil razdražen, ako me je kdo v čimerkoli prekósil, a pri Selimu ga je to od davna jezilo; radi tega sem slutil, da se mi ne bo protivil, ako hočem pokazati, da nisem slabši jezdec od Selima.

»Ta kónj res divno skače, oče,« rečem.

»Pa tudi ta satan divno sedí,« zagodrnjá. »In ti, ali bi ti takisto?«

»Hanija dvoji,« odgovoril sem z neko nejevoljo.

»Smem li poskusiti?«

Oče se zamisli, pogleda ograjo, konja, mene in reče:

»Mirúj!«

»Seveda,« odgovorim potr. »Lepše je veljati za babo v primeri s Selimom.«

»Henrik, kaj govoriš?« krikne Selim, objemši me.

»Skáči! Skáči, dečko, in dobro se drži!« reče mi oče, kojega ponos je bil žaljen.

»Semkaj s konjem!« zavpijem na Frana, ki je zlagoma prevajal konja po dvorišči.

Hanija naglo skoči z mesta.

»Gospod Henrik,« vskrikne, »jaz sem dala povod temu poskusu. Jaz nečem, nečem. Tega ne boste stvorili — radi mene.«

In to govoreč mi je zrla v oči, kakor bi mi hotela povedati vse to, česar ni mogla izreči z besedami.

Oh, za ta njen pogled bi bil dal poslednjo kapljo krvi v tem hipu, ali nisem mogel in nisem hotel mirovati. Razžaljeni ponos moj je bil ta hip močnejši nego vse, radi tega sem se premagal in odgovoril hladno:

»Motiš se, Hanija, ako misliš, da si ti dala povod. Skakal bom v svojo zabavo.«

To govoreč sem zajahal konja navzlic vsemu odgovarjanju, razven očeta, in pohitel v lípovi drevoréd. Fran mi otvori vrata in jih zopet zaprè za menoj. Bridko mi je bilo pri srci, ali skakal bi bil čez ograjo, da je bila še dvakrat višja. Ko sem bil kakih tristo korakov daleč, obrnil sem konja, pustil ga kasati in potem v kolop.

Kar začutim, da se sedlo trese pod menoj.

Dvojno je bilo možno: ali je jermen počil pri prejšnjem skoku, ali pa ga je Fran ohlapneje zapel, da je konj lože dihal in me ni opozoril na to, bodisi iz gluposti ali pa zaradi pozabljivosti.

Sedaj je bilo že prepozno. Kònj se je približal v najhitrejšem diru ograji, a jaz ga nisem hotel ustaviti. »Ubijem se, ubijem se!« mislim si. Prešine me nekakov obup. Krčeviteje stisnem konju oboke: veter mi zvizne v ušesih. Naglo mi zablísne ograja že pred očmi, mahnem z bičem, začutim se vzdignenega v vzduh, začujem krik s hodnika, pred očmi se mi potemi in . . . kmalu se čutim po omedlévici na tleh.

Skočim zdrav na noge.

»Kaj se je zgodilo?« kriknem. »Odlétel sem. Sem li omedlél?«

Okoli mene so stali: oče, duhovnik Ludovik, Selim, Kazimir, gospá d' Yves in Hanija, blede kakor zid, s solzami v očeh.

»Kaj ti je? Kaj ti je?« klicali so mi od vseh strani.

»Prav nič. Odlétel sem, pa to ni moja krivda. Jermen je bil póčen.«

In res, po hipni omedlévici sem se čutil popolnoma zdravega, le sapa mi je nekoliko pohajala. Oče mi začne tipati roke, noge in pleča.

»Te ne boli?« vpraša.

»Ne. Popolnoma zdrav sem.«

Za kratka se mi vrne tudi sapa. Bil sem le zlovoljen, kajti zdelo se mi je, da sem zeló sméšen. A moral sem biti res sméšen. Prhnivši s konja sem odlétel z vso silo čez vso široko pot okoli travnika ter padel na travnik, zaradi česar je svetla moja obleka na lehtéh in na kolenih pozelenéla, a lasje in obleka je bila v največjem neredu.

Navzlic tej nepriliki mi je prišel ta dogodek v dóbro. Malo prej je bil predmet občega zanimanja Selim, gost, baš došli gost; sedaj pa sem mu jaz prevzel lovor na račun svojih zelenih lehti in kolén. Hanija je pripisovala sebi, in bilo je res tako, povod te vratolomne izkušnje, ki bi se bila lahko záme slabo skončala, in trudila se je poravnati z dobroto in sladkostjo neopreznost svojo. Pod takovim vplivom sem se v kratkem zveselil in veselost se je prijela tudi društva, malo prej prestrašenega. Zabavali smo se izborno. Prinesli so nam južino, pri koji je Hanija gospodinjila, in potem smo šli na vrt. Na vrti se je Selim skoraj pootročil; smijal se je, tekal in Hanija mu je pomagala prav od srcá. Napósled reče Selim:

»Oh, kako se bomo sedaj mi trije zabavali!«

»Radovédna sem,« reče Hanija, »kdo izmed nas bo najveselejši?«

»Gotovo jaz,« odgovorí Selim.

»Morda pa jaz? Oj, tudi meni je urojena veselóst.«

»A najmenj vesel je Henrik,« dodá Selim. On je od narave resnoben in nekoliko melanholičen. Da živi v srednjem veku, bil bi gotovo klativitez in trubadur, samó to je: da ne zna peti. Ali midva,« dodá obrnivši se k Haniji, »kakor bi se bila v makovem cveti iskala in našla.«

»Jaz se s tem ne strinjam,« rečem. »Da se dva zlagata, treba je različnih temperamentov. V tem slučaju ima jeden óna svojstva, koja drugemu nedostajajo in oba se v tem nadomeščata.«

»Zahvaljujem se,« odgovorí Selim. »Recimo, da ti od narave rad plakaš, ali gospodična Hanija, da se rada smeje. No, mislimo si: poročita se . . .«

»Selim!«

Selim me pogleda in se začne smijati.

»A kaj je to, gospodič!« Ha, ha! Se li spominaš govora Ciceronovega 'Pro Archia': commoveri videtur iuvenis, kar naški znači: kaže se, da je mladenič zméden. Pa saj to nič ne znači, da si rdeč kakor kuhan rak. Gospodična Hanija, on je rdeč kakor rak, in sedaj záse in za Vas.«

»Selim!«

»Nič, nič! Vrnimo se k stvári. Ti, gospod 'plakáč', in Vi, gospodična 'smeháčka', vzemita se. Poglejmo, kaj bo: on se začne kísati, gospodična smijati; nikoli se ne bosta razumevala, nikoli ne strinjala; prej se drug drugemu tujila, nikar pa se dopolnjevala. Oj, z máno je drugače! Midva bi se smijala kar vse življenje, tako je.«

»Oh, kaj to golčíte,« odgovorí Hanija, in oba se začneta svojim načinom smijati na vso moč.

Kar se tiče mene, bilo mi ni ni najmenj do smehú. Selim ni slutil ni, kako me je užalil govoreč Haniji o razliki moje in njene nravi. Bil sem razgnévljen do skrajnosti in zato sem rekel Selimu zabavljivo:

»Čudne nazore imaš, temu se čudim tem bolj, ker vem, da imaš posebno nagnenje do melanholičnih oseb.«

»Jaz?« reče nehlinjeno začujen.

»Dà, ti. Spominam te le dotičnega okenca, nekoliko fuksij na okenci in obrazka med fuksijami. Zatrjam ti moško, da sicer ne poznam nobenega tako melanholičnega obraza.«

Hanija je začela ploskati z rokama.
 »Oho, sedaj zvédam nekaj novega!« vikne, smijoč se. »Lepó, gospod Selim, lepó!«

Mislil sem, da bo Selim v zadregi, ali on le reče:

»Henrik!«

»Kaj?«

»Veš li, kaj delajo s takimi ljudmi, ki imajo predolge jezike?«

Zopet smeh.

Hanija ga začne dražiti in naganjati, naj ji pove ime izvoljenke svoje. Ne premišljuje dolgo rekel je: »Jozija!« Ako bi bil kaj maral za to, drago bi bil plačal odkritosrčnost svojo, kajti Hanija ni mu dala miru prav do večera.

»Ali je lepa?« vpraša deklé dražljivo.

»No, tako.«

»Kakšne ima lasé, oči?«

»Lepé, ali ne take, kakeršni so meni najbolj po všeči.«

»In kakšni so Vam najbolj po gódi?«

»Lasjé svetlí, oči, ako dovoljujete, modre kakor nebó, take, kakeršne so te, v koje gledam sedaj.«

»O, ó! gospod Selim!«

In Hanija se načméri. Selim sklene roki, začne se ji dobrikati in govoríčiti z óno neprimerno sladkostjo v očeh:

»Gospodična Hanija, ne jezite se! S čim se je ogrešilo gospodični ubogo Tatarče? Gospodična, nikar se ne jezite! Nasmijte se.«

Hanija je zrla vánj in čim dlje je zrla, tem bolj je ginila nejevolja s čela. Kar očaral jo je. Usmešek se ji je začel nabirati v ustnih koticích; razjasnile so se ji oči, razvédrilo ličece in napósled je odgovorila z mehkim, lagodnim glasom:

»Dobro, ne bom se jezila, ali prosim, da ste odkritosrčni.«

»Bom, kakor gotovo ljubim Mahomeda, bom!«

»Ali zeló ljubite Mahomeda svojega?«

»Kakor psi berača.«

In znova sta se začela smijati.

»No, in sedaj mi povejte,« poprime Hanija besedo, »v koga je zaljubljen gospod Henrik? Vprašala sem ga, pa mi ni hotel povedati.«

»Henrik? ... Veste kaj« (tu me Selim pogleda po stráni), »on morebiti ni še v nikogar zaljubljen, ali zaljubil se bo. Oho, dobro vém v koga, in kar se tiče mene ...«

Kar se tiče Vas? ...« vpraša Hanija, sileč se prikriti zadrego.

»Z menoj bi bilo tudi takisto. Sicer pa ... počakajte, gospóda: morda je že zaljubljen.«

»Prosim te, pústi to, Selim!«

»Ljubi dečko moj!« reče Selim, objemajoč me. »Oh, ako bi Vi védeli, gospodična, kako je priden!«

»O, vém!« reče Hanija. »Spominam se, kakov je bil proti meni po smrti dedka mojega.«

Oblačica tožnosti nas je obsénčila za jeden hip.

»Povem Vam, gospodična,« navéde Selim pomenek na drug predmet, »ko smo se bili po izpitu za vseučilišče ob enem z učiteljem napili ...«

»Napili?«

»Napili! Oj, to je taka navada, koji se ni móči odtegniti. Ko smo se bili torej napili, glejte, kako sem lahkoumen, tedaj sem bil jaz napil na Vaše zdravje. Bedasto sem bil stvoril, kaj ne, gospodična, in Henrik zaróji: »Kako se ti držneš Hanijino ime na takem mestu izuščati?« Bilo je to v krčmi. Skoro bi se bila spoprijela. On ne dá Vas žaliti, kar je res, res je.«

Hanija mi dá roko.

»Gospod Henrik, kako ste dobri.«

»No, dobro,« odgovorim ginen po Selimovih besedah, »a reci sáma, Hanija, ni li Selim dober, ker take stvari odkriva?«

»Oj, silno dober!« reče Selim smijóč.

»Kaj pak!« odgovori Hanija, »drugi je boljši od drugega in dokler ostanemo skupaj, nam bo zeló prijetno.«

»Vi boste pa kraljica najina, gospodična!« vsklikne Selim oduševljen.

»Gospóda! Hanija! Prosimo na čaj,« zove se iz vrtne verande glas gospé d' Yves.

Vrnili smo se na čaj vsi trije v najboljši volji. Miza je stala pred verando; sveče, objete s steklenimi zvónci, potrepetávale so, in mušice, rojema krožéč krog svetíla, zaganjale so se ob steklene strani zvónčeve; listi divjega trsa so pošumévali, vznemirjani od toplega večernega vétřica, a za topoli je vzšla velika zlata luna. Zadnji razgovor med menoj, Hanijo in Selimom nas je zeló ulagodil in razživil. Tako tih in pokojen večer je vplival tudi na priletnejše navzóčnike naše zeló dobrodejno. Lice očetovo in duhovnika Ludovika je bilo jasno kakor nocojšnje nebó.

Po čaji je začela gospá d' Yves igrati »pasijans«, oče se je celó tako razgrél, da je jel pripovedovati o starih časih, kar je bilo pri njem znak dobre volje.

»Spominam se,« začne, »stali smo nekoč v neki vasi v Krasnostovskem; noč, spominam se, bila je temna, da nisi videl ni za ped prédse (tu je potegnil dim iz lule in ga puhnil nad svečo), človek je bil truden, kakor židovsko kljuse, stali smo torej mirno, ali v tem ...«

In tu se je začelo pripovedovanje čudnih, prečudnih dogodkov. Duhovnik Ludovik, ki je je vse že često poslušal, pojemal je v pušnji, poslušal vedno bolj napeto, pomikal očala na čelo in prikimavajoč z glavo ponavljal: »uhum, uhum!« ali pa prikrikával: »Jezus, Marija, no, in kaj?« Midva s Selimom, oprta drug na drugega ramo, z očmi, uprtimi v očeta, hlastála sva radovédno očetove besede; ali vtisek se ni na nijednem obrazi tako znatno izražal, kakor na Selimovem. Oči so se mu žarele nalik ógljiju, rdečica mu je prihajala na obraz, iztočna vroča kri je vstajala kakor olje na površino. Težko mu je bilo sedeti na mestu. Gospá d' Yves, pogledavši ga, nasmehnila se je in ga z očmi pokazala Haniji in potem sta ga pogledavali obé, kajti zanimal je obé ta obraz, kakor zrcalo, ali kakor vodna gladína, v koji se vse odseva, karkoli se približa.

Sedaj, kadarkoli se spominam tega krasnega večera, inako se mi stvari pri srci. Mnogo valóv na vodi in mnogo oblakov na nebu se je že od ondaj prevalilo, ali krilati spomin mi kaže vender vedno še krasne slike

vaškega dvora, tihe letne noči in blage obitelji, ljubeče se, srečne; stari, osiveli veteran, pripoveduje o davnih življenja potih; mladcem žaré oči, dalje tam obrazek, poln kakor cvet . . . Hej, mnogo valóv po vodi in mnogo oblakov po nebu se je prevalilo od tega časa!»

V tem je odbila deseta. Selim poskoči, rečeno mu je bilo, naj na noč pride domóv. Ukrenili smo, da ga spremimo vsi do križa, stoječega na konci lípovega drevoréda, kjer se drugič zavije; jaz na konji pa še dalje, tja za lóko. Napótili smo se torej vsi, razven Kazimira, ki je že sladko spal.

Jaz, Hanija in Selim smo se spustili naprej: midva sva véla konja na uzdi, Hanija je bila v sredi med nama. Trójica starejših oseb je šla za nami. V drevorédu je bilo temno; le luna, predirajoč skozi gosto listje, pestrila je s srebrnimi progami temno pot.

»Zapojmo kaj,« pravi Selim, »kako staro in lepo pesem, na primer o Filonu.«

»Te že nikjer ne pojó,« meni Hanija, »jaz vem drugo: »Oj, na jésen, oj, na jésen, vene list na drevjl!«

Napósled so se sporazumeli, da pojó najprej o Filonu, kar sta oče in duhovnik posebno rada pela, ker ja je to spominalo starih časov, in na to: »Oj, na jésen, oj, na jésen!« Hanija je oprla belo ročico ob grivo Selimovega konja in začela peti:

»Już miesiąc zaszedł, psy się uściły,
A tam ktoś klaszcze za borem;
Pewnie mnie czeka mój Filon miły
Pod ulubionym jaworem . . .«

Ko so vtihnili, ozvali so se iz teme za nami glasovi starejših ljudi: »Bravo, bravo, še kaj zapójte!« Jaz sem brenčal, kolikor sem mogel, ker nisem znal dobro peti, a Hanija in Selim sta imela lepe glasove, osobito Selim. Časih, ko sem zgréšil pravo noto, smijala sta se mi obá. Potem so odpeli še nekaj pesmi, v tem pa sem si jaz mislil: čemu drží Hanija roko na grivi Selimovega konja in ne mojega? Ta konj ji je bil zeló po všeči. Približala se mu je časih k vrátu, ali pa je, trepáje ga z roko, ponavljala: »moj kónjec, moj!« in lagodno živínče je prhalo in iztezalo prhajoče nozdrvi proti njeni roki, kakor bi iskalo sladkorja. Vse to je provzročilo, da sem bil znova tožen in da nisem pazil na nič drugega nego na roko, vedno počivajočo na grivi.

V tem smo prišli do križa, okoli kojega je bilo konec líp. Selim je jel po vrsti voščiti vsem: »lahko noč, poljubil róko gospé d'Yves, tudi Haniji jo je hotel poljubiti, pa mu jo je umeknila, pogledavši mene, kakor bi se me bala. Zato je pristopila k njemu, ko je že sedel na konji, in začela govoriti z njim. V mésecini, koje tukaj niso zastírale lipe, videl sem ji v oči, vznesene k Selimu, in sladki izraz lica.

»Ne zabite gospoda Henrika,« reče mu. »Vedno se bomo skupno zabavali in skupno popevali, a za sedaj, lahko noč!«

Izgovorivši mu je dala roko, na kar se je starejša trójica z njo takoj vrnila domóv, midva s Selimom pa k lókam.

Jahala sva nekaj časa molčé po plani cesti brez drevja.

Krog je bilo jasno, da bi bilo možno najti iglo po nizkih borovcih, rastočih na pot. Le sedaj pa sedaj sta zaprhnila konja, ali pa je zazveknil stremen ob stremen. Pogledam Selima: bil je zamišljen in je pozíral v temno noč. Nepremagljivo me je nekaj sililo, da govorim o Haniji: napósled mi je bilo treba razgovarjati se o nji, izpovedati komu vsega dné vtiske, govoriti o vsaki besedi njeni, toda s Selimom nikakor nisem znal navésti razgovora nánjo.

Selim je pa sam prvi začel, kajti naglo, tebi nič, meni nič, nagnil se je k meni, objel me okoli vratú, poljubil na lice in vskliknil:

»Oh, Henrik moj, kako krasna in mila je ta tvoja Hanija! Jozija se skrij!«

Zazeblo me je pri tem vskliku, kakor kadar zimski veter naglo zapuhne. Odgovoril nisem ničesar, le Selimovi roki sem snel z vratú, hladno ga odrinil in molčé jahal dalje. Videl sem, da je bil zeló zmeden in da je tudi on umolknil, a nekaj časa potem reče mi, obrnivši se k meni:

»Se li za kaj jeziš?«

»Ti si otrok.«

»Morda si ljubosumen?«

Ustavim konja.

»Lahko noč, Selim!«

Videlo se je, da bi se on še ne poslóvil rad, pa vender mi dá mehanično roko. Na to odpré usta, kakor bi hotel kaj povedati, ali jaz obrnem naglo konja in poriram proti dômu.

»Lahko noč!« zakliče Selim.

Stal je še nekaj časa na mestu, potem pa zlagoma odjahal na svojo stran.

Začel sem jahati korakom. Noč je bila krasna, tiha, topla. Lóke, pokrite z roso, bile so kakor razširjena jézera; z lók so mi bíli na uho prepelíjči glasovi. Dvignil sem pogled na zvezdno brezkončnost: hotelo se mi je moliti in plakati.

Naglo začujem za seboj konjsk topòt. Ozrem se: bil je Selim. Došel me je, vsporédil se z menoj in zastopivši mi cesto, rekel z ginljivim glasom:

»Henrik, vrnil sem se, tebi je nekaj. Spočetka sem mislil: ako se jezi, jézi se! A potem si se mi zasmíil. Nisem se mogel vzdržati. Povej mi, kaj ti je? Morebiti sem preveč govoril s Hanijo? Morda jo ljubiš? Henrik?«

Solze so mi zdrhnile grlo in précej ni odgovoriti nisem mogel. Da me je zmagala prva genítev in da sem se vrgel na bláge prsi tega mladeníča, razplakal bi se na njih in priznal vse! Oh, spomnil sem že, kolikorkrat mi je prišlo v življenji, naj izlijem srce svoje in naj kómu odkrijem prsi, vselej mi je srce oledenil nekakov neobuzdan ponós, kojega je bilo treba lomiti kakor kamen s kresalom, in ustavljal mi besede v grlu. Mnogo sreče mi je bilo pokvarjene v življenji po tem ponósu, često sem to pozneje obžaloval, ali v prvem hipu se mu nisem mogel upreti.

Selim je rekel: »zasmíil si se mni,« in na to me je pomiloval; to mi je že zadoščevalo, da sem stisnil ustni.

Molčal sem torej, ali on me je pogledaval z angeljskimi svojimi očmi ter govoril s poudarkom, proseče in z ginenim glasom:

»Henrik! Morda jo ljubiš ti? Ona mi je, vidiš, po vseči, ali to je vse. Ako hočeš, ne bom ji nič besede še rekel. Povej: morda jo ti že ljubiš? Kaj imaš proti meni?«

»Ne ljubim je in proti tebi nimam ničesa. Nekoliko sem slab. Padel sem raz konja, pobil sem se. Jaz je res ne ljubim, le raz konja sem padel! Lahko noč!«

»Henrik! Henrik!«

»Povem ti, da sem padel raz konja.«

Poslovila sva se znova. Selim me poljubi v slovo in odjaha pokojnejši, kajti verjetno je bilo, da je óni dogodek deloval náme. Zopet sem ostal sam, s stisnjenim srcem, z nekakovo globoko žalostjo, s solzami, ki so me davile v grlu: ginen po blagosrčnosti Selimovi, jezen sam náse in preklinjajoč se v duši, da sem ga odpehnil. Popódil sem konja in bil sem skoro domá.

Okna društvene dvorane so bila razsvetljena in od tam se je čula fortepijana. Konja oddam Franu in grem v dvorano. Tu je igrala Hanija nekovo pesemco, koje jaz nisem znal: igrala je napačno s smelostjo diletantke pravi napev, kajti stoprav nedavno se je začela učiti, ali tudi to je zadoščevalo, da dviga mnogo bolj zaljubljeno nego muzikalično dušo mojo. Ko sem vstopil se mi je nasmijala igrájóč dalje, jaz pa sem se spustil na fotelj, stoječ nji nasproti in jo jel motriti. Čez pult se je videlo nje pokojno, vedro čelo in pravilno risane obrvi. Vejice je imela spuščene, ker je gledala na

prste. Še nekaj časa igra, vstane, uprè oči v mé in reče milo, mehkoklasno:

»Gospod Henrik?«

»Kaj je, Hanija?«

»Hotela sem Vas nekaj vprašati . . . Aha! Ste li povabili za jutri gospoda Selima?«

»Ne. Oče želi, da bi se jutri peljali v Ustrzyce, ker je prišel od matere zveženj za gospó Ustrzycko.«

Hanija je umolknila in udarila nekolikokrat méčje po típkah, a videlo se je, da je to stvorila le malomarno, misleč o čem drugem, kajti nekoliko potem je zopet povzdignila oči náme:

»Gospod Henrik?«

»Kaj, Hanija?«

»Hotela sem Vas nekaj vprašati . . . Aha! Ali je zeló lepa óna Jozija iz Varšave, kaj?«

A tega mi je bilo že preveč! Jeza, združena z ljubosumnostjo mi je stisnila srce. Pristopil sem naglo k fortepijanu, ustna so se mi tresla, ko sem ji odgovoril:

»Ni lepša od tebe. Bodi brez skrbi. Lahko poskusiš čare svoje na Selimu!«

Hanija vstane s stola in žarna rdečica ji oblije obraz.

»Gospod Henrik, kaj govorite?«

»To, kar želiš védeti.«

Izrekši sem zgrabil klobuk, poklónil se ji in šel iz sobe.

(Dalje prihodujit.)

Matej Cigale.

Životopis; spisal Danilo.

(Konec.)

Povedali smo že, da je M. Cigale kmalu po svojem dohodu na Dunaj, začetkom 1850. leta imenovan bil za slovenskega urednika državnemu zakoniku. Izprva je bil ta pôsel odločen že tedaj slavnemu filologu dru. Fr. Miklošiču, kateri ga je pa samó za to prevzel, da bi kakemu nesposobniku zastopil pot. Ko se je tedaj seznanil s Cigaletom ter spoznal njegovo vrlino, odpovedal se je sam ti službi ter v odpovedi nasvetoval Cigaleta in sicer ne brez uspeha. Cigale je bil izprva imenovan za začasnega urednika, tako da je že prvi list državnega zakonika z dné 1. novembra 1849. leta on »imprimoval« in potem bil tudi zastalno nameščen v to službo.

V uredniški pisárni državnega zakonika se je pričelo Cigaletu novo življenje. Bili so mu tovariši: pokojni dr. Jakob Užarevič, odlični stilist, s slavnim pesnikom Mažuraničem, jeden prvih stebrov Gajevega ilirizma, dasi malo kje imenovan, pokojni prof. Šembera, Poljak Zaránski, historik in dr. V društvu teh slovanskih izvrstnikov je Cigale lože nosil breme, katero si je bil nartal. Breme je bilo res veliko in težavno! Nova dóba je takoj izprva rodila celo kôpo zakonov, naredeb in ukazov, kar je vse moralo objavljeno biti v državnem zakoniku tudi na slovenskem jeziku. Uvajalo se je tedaj

nekoliko tudi tako pravo, za kateró niti nemško zakonodavstvo, dà, niti nemška književnost ni imela utrjenih izrazov. Tem novodobnim zahtevam naj je ustregel Cigale s pomočjo tedanje slovenske literaturice, ki niti ni imela slovarja, razven preprostega Murkovega, kamo li juridično terminologijo! Pravnega sestavka seveda ni bilo na slovenščini, zakoniti propisi pa so se do tedaj bili objavili zgolj z nemškim jezikom. Nekaka izíma so bili le Vodníkovi malobrojni prevodi patentov in ukazov ter (najbrž) Metelkov prevod »postave za col in državino samoprodajo« iz leta 1837. Pravni jezik, ki ga je govoril národ, bil je skoraj polunemški. Dovolj je, ako poudarjamo, da se je pisalo 1849. leto, ko je hipoma bilo Cigaletu sloveniti vse izhajajoče zakonite propise od kraja, pa živo lahko vsakdo čuti, kakšen je tedaj bil položaj Cigaletov! Imel je pred sabo le jezikovno mrtvilo in, kakor umetnik glino, moral je on snov jezika obrazovati za nove oblike, potrebne pravniške in državne izrazé! Beseda je bila nova, a morala je biti slovenska, za uho in usta národa ukrojena, ker je bila v zakonu, ta pa mora biti sleharnemu pojeten in razumen. Odgovornost je bila tem večja, ker je izprva (do dné 27. decembra 1852. leta) tudi slovenska izdava imela moč pravotnosti. Odgovornost pa je bila še posebno velika, ker se je kmalu

začelo hujskati proti slovenščini, ker so že 1850. leta oficijozni listi trosili glas, da slovenski jezik ni goden za javno rabo in da ga tudi ni mōči prirediti zánjo. V ti agitaciji, to je jasno, bilo je od našega delavca v uredništvu državnega zakonika zeló zavisno vprašanje, ali se bode ukoreninila, razcvela ustavna pravica jezika našega. Slovenščina, to vidimo danes, premagala je vse te velike težave, poséla tudi pravno-politično polje, ker je Matej Cigale imel duhá in voljo, da je prav obračal njene notranje moči in prav uporabljal njene zveze z drugimi slovanskimi jeziki. Osemindvajset letnikov državnega zakonika, osemindvajset zbornikov raznega pravnega gradiva na slovenskem jeziku imamo sedaj: zgolj Cigaletov prevod, zgolj Cigaletov duhovit trud!

Uradnik v uredništvu državnega zakonika pa je Cigale imel oskrbovati tudi prevode uradnih tiskanic, katere v občenji rabimo vsaki dan. Tudi tu mu je bilo zalágati nova besedišča, napravljati nove izraze za praktično državno življenje, in tako smo po Cigaletu dobili priročno slovensko terminologijo pošte, poštne hranilnice, terminologijo vojaško itd.

Dalje je uradnik Cigale imel zvezo z ministerstvom za uk. Bil je nekaj strokovni presojevalec šolskih knjig, nekaj šolski pisatelj sam. Predelal je véliki in mali katekizem, slovensko začetnico, spisal po vzoru čeških in drugih knjig nekaj slovenskih slovníc, sosebno večjo slovensko slovnico z naukom, kako se pišejo pisma in opravični listi (1870), nemške slovnice I., II. in III., katere se še sedaj rabijo. Leta 1861. je poslovenil Heuflerjev: »Kratek popis cesarstva avstrijskega sploh in njegovih dežel posebej«. Za nemško fiziko realke profesorja Pisko na Dunaji je priredil Cigale terminologijo dotično za Slovence, ki se čita med oklépicami (Brno 1859). Tudi oskrbuje že več nego dvajset let tiskovno korekturo slovenskih šolskih knjig.

Gori je bilo rečeno, da je Mažgonov prevod civilnega zakonika bil dospel do § 620; od tod do konca je dognal prevod dr. Josip Krajnc, profesor na vseučilišči graškem, in ves prevod predložil ministerstvu za uk, da bi ga na svetlo dalo; a to ministerstvo je stvar preizročilo ministerstvu pravosodja, katero je prevod v pregled dalo slovenskemu uredniku državnega zakonika. Cigale je res, nekoliko s pomočjo Luke Svetca, Krajncjev rokopis predelal in po mnogo mesta popravil in ministerstvo ga je 1853. leta izdalo v malo izvodih. Danes v državni tiskarni ni dobiti nobenega izvoda več.

Mudili smo se dozdej pri literarnih pomnikih Cigaletovih, kateri nam pričajo, kako je častiti mož v svojem stanu z uzorno vestnostjo trudil se okoli razvoja našega dragega máterinega jezika.

Storimo pa korak dalje, da vidimo Cigaletova dela, katerih ni »veleval mu stan!« Vidimo ga tako najprej, kako pomaga prijatelju svojemu Peter Kozlerju pri izdavi slovenskega zemljevida, kako mu oskrbi prevod za dotični zemljepis (Dunaj 1854). Vidimo ga takoj potem, kako se loti 1854. leta spisovanja vélikega nemško-slovenskega slovarja Wolfovega, kateremu služi pet let skoraj noč in dan.

Ko je ta slovar prišel 1860. leta na svetlo, bilo je storjeno razdobno delo, ker slovenski národ ga je po-

treboval kakor slepec vida. Zgodovina njegova je znana, spisal jo je Cigale sam v predgovoru k slovarju z dné 15. januvarija 1860. leta. Kako se tak slovar počasi dela in plete, vemo zdaj, ko je toliko petletij minilo, da je konečno delo slovensko nemškega slovarja prišlo v pravega možá roké. Človeku se hoče po sili dozdevati, da bi Slovenci še zdaj čakali tudi na nemško-slovenski del slovarja, če bi ne imeli neutrudnega in požrtvovalnega rodoljuba Mateja Cigaleta, katerega je oče Bleiweis hitro tisto zlato uro kot poklicanega urednika imenoval mecénu Wolfu. Bil je Cigale res samó urednik slovarju, ker je prejel nekoliko stotin rokopisnih pôl. Ali te pôle so bile tako pogrešne in nedostatne, da je Cigale iz svojega dodajal pri večjih besedah več nego devet desetín vsega. Delo je tedaj popolnoma njegovo in prav je, da se slovar imenuje po njem: Cigaletov slovar. Sam on piše (Znanstvena terminologija p. IV.), da se je okoli tega dela trudil »z vsem dušnim naporom« in to mu radi verjamemo, ker dovršil je je, dasitudi obložen od uradnih poslov, v kratki dôbi petih let brez pomočnika. Nagrade — dobil je celih 15 gld. konv. n. za pôlo; za ta denar bi danes malokdo prevzel golo prepisovanje; ali Cigale je to storil, ker je bilo to vprašanje njegovega rodoljuba in bojé se, da bi se biskop utegnil ustrašiti stroškov in popustiti dobro, domorodno reč.

Kako je Cigale ves čas svojo pozornost imel obrneno na potrebe slovenskega književnega gibanja, to najbolj kaže zgodovina njegovega nadaljnega velikega samostojnega dela, zgodovina »Znanstvene terminologije«. Pisal je koncem 1867. leta »Matici«, naj bi se izdala psihologija in logika, »da se ustanové toliko potrebni naučni izrazi in s tem Slovincem sploh omogoči pogovaranje o znanstvenih rečeh« in ponudil se je sam, da bi, če družega ni, tudi on prevzel psihologijo. Odbor »Matice« je to ponudo res odobril. Ali Cigale je predrugáčil potem svoj sklep. Ker se je baš tedaj v Zagrebu pripravljala znanstvena terminologija hrvaška, hotel je rajši počakati tega dela, da bi se izrazi njegove psihologije ne razlikovali preveč od naučnih izrazov hrvaških. »Rječnik znanstvenoga nazivlja« od dra. B. Šulka je res zagledal beli dan 1874. leta in prvo, na kar je Cigale pomislil, proučivši to važno hrvaško knjigo, bilo je to, da se je mora okoristiti tudi slovensko slovstvo. Sklene torej prepustiti komu drugemu, da spiši filozofijsko propedeutiko, in po češki (s 1853. leta) in hrvaški terminologiji — z razborno porabo znanstvenih knjig, ki jih je »Matica« naša izdala, gradiva, kar ga je sam Cigale nabral, kakor tudi slovarjev ruskih in staroslovenskega Miklošičevega — lotiti se spisovanja takovšne naučne terminologije za Slovence. Leta 1880. je res v zalogi »Matice Slovenske« na svetlo prišla Cigaletova »Znanstvena terminologija s posebnim ozirom na srednja učilišča« in kako je nam bila potrebna, vidi sedaj vsak, kdor kdaj zastavi peró za spis višje vrste. Tudi »Znanstvena terminologija« je za naše razmerje nekako razdobno delo.

V isti dôbi, ko je Cigale pripravljal gradivo za psihologijo, oziroma terminologijo, udal se je drugemu naročilu iz domovine. »Matica Slovenska« poprosi ga, naj priredi imenstvo slovenskemu atlantu. Ci-

gale storí in brez zamude dovrši tudi to jako težavno delo. Atlant, s katerim smo »nekako pretekli« druge avstrijske Slovane, obseza: Obe poluti zemlje, Evropo, Azijo, Afriko, Severno Ameriko, Južno Ameriko, Avstralijo, Avstrijo, Nemško cesarstvo, Rusijo, Turčijo, Italijo, Švico, Francijo, Španijo in Portugal, Vélíko Britanijo in Irsko, Nizozemsko in Belgijo, Skandinavijo. Očitajo se temu Matičinemu atlantu mnogi nedostatki, ali Cigale je odgovoren samó za zemljepisna imena, katera bi utegnil dobro braniti.

Razven teh obsežnih del je dobilo slovensko slovstvo iz Cigaletovih rok še lepo vrsto sestavkov, ki so imeli v svojem času veliko vrednost. Najprej so to spisi z jezikoslovno vsebino. Cigale je sam najbolje izkusil v prvi dóbi, urednik državnega zakonika, kako malo ima Slovenec v oblasti jezik svoj, in tako je tudi živo čutil potrebo pouka in svéta slovenskim tedanjim pisateljem. Prav tako se je učil spoznavati pokvarjenost in nedoločenost slovenskega jezika, to zlasti v občenji s svojimi tovariši Slovani v uradu. Da bi se stvari zboljšale, to je bila želja njegova in zato je vse, kar je pravil, največ iz sintakse, po kateri koli poti sosebnó tudi iz Miklošičevih v slovenskem pisateljstvu redkih knjig zvedel, največ po »Novicah« ali po »Glasniku« razglasil, da bi se jih čim preje pisatelji poprijeli. Tako je sosebnó pisal o rabi glagolov dovršnikov in nedovršnikov, o besednem redu, o breznaglasnih besedah itd. V »Novicah« je bil zadnji tak sestavek v listu 8. in 9. 1884. leta. Najposlednji te vrste spis je priobčil poslednji zvezek celovškega »Kresa«. Tudi Cigaletov donesek za »Vodnikov Album« ima jezikoslovno vsebino.

S takimi poljudnimi jezikoslovnimi razpravami je Cigale slovensko pisavo v mnogočem popravil in zboljšal. V oziru na čiščenje slovenščine še današnji dan med Slovenci ne vlada jedno in isto načelo; nekateri so zlasti prejšnji čas poudarjali samó staroslovenščino brez ozira na žive slovanske jezike, ki nas obkrožujejo, z namenom, slovenskemu jeziku povrniti stari kraj. Cigaletovo načelo pa je tako: »Kar je večini Slovencev lastno ter ob enem ustreza staroslovenščini, to gre obdržati, ako bi se tudi ne skladalo z drugimi sedanjimi jeziki, slovanskimi; a nasproti, v čemer nas sedanji slovenski jezik po večini jedini z drugimi živimi jeziki, sosebnó hrvatsko-srbskim, pri tem nam je ostati, ako bi tudi ne ustrezalo staroslovenski obliki. Slovenščino je čistiti in razvijati, a to« — uči in kaže Cigale — »ne imej namere, povečavati razliko med sedanjimi Slovani, dočim je bližanja želeti!«

Spisal je pa Cigale še kak sestavek z drugačno vsebino, tako večjo razpravo »o menicah« v Razlagovi knjigi »Slov. Pravnik« (Gradec 1862); to razpravo še tudi danes pravnik s pridom čita (v predgovoru naglašá dr. Razlag zasluge M. Cigaleta); pozneje je priobčil tudi v perijodnem »Pravniku« sestavek o razglaševanju postav, v katerem se pripovedujejo dosedanje premene državnega zakonika in deželnih zakonikov. Še drugi spisi Cigaletovi, največ prevodi o kaki priliki, nahajajo se v berilih za latinske šole, v Janežičevih »Cvetnikih« itd.

Podpisaval se je Cigale največ s polnim, pravim imenom, a časih tudi: »Lomski« in »Istinič«.

V nemškem jeziku iz Cigaletovega peresa ni nič tiskanega, razven pregovora k vélikemu nemško-slovenskemu slovarju in pa životopisa Bleiweisovega v »Sla-vische Blätter« (Dunaj, 1865. Abel Lukšič. Stran 97 do 103).

Pregledali smo takó življenje in delovanje Mateja Cigaleta. »V začetku je bila beseda« in z besedo je tudi naš Cigale položil začetek, položil osnovo slovenskemu slovstvu, slovenski stvári, sploh na mnogokateri strani. Po tem, kar je Cigale storil za pomnoženje besednega zaklada slovenskega, imenovali bi ga lahko: očeta slovenske besede, posebno znanstvene. Poglejmo si stvar malo natančneje, da bliže ocenimo prevelike zasluge tega možá!

Ustroj višjega šolstva pri nas je kriv, da se višja olikanost Slovencev razvíja na podlagi nemškega jezika. Nemščina je učni jezik po srednjih in visokih šolah, to se pravi: o višjih predmetih se učimo razgovarjati v tujem, ne domačem jeziku, dá, sploh dobro točno in gladko izražati misli svoje znamo zaradi obligatnih studij le v nemškem, oziroma laškem jeziku, ne pa v slovenskem. Bila je cela dóba, da so se nam osnovno-šolske reči utepale v glavo po nemščini, tako da nam niti v krogu prvotnega znanja ni izraz tekel v domačem jeziku! Iz tega se vidi, da tisti, ki hoče kaj višjega napisati na slovenščini, žrtvovati mora še poseben trud v to, da si prisvoji za posebni namen potrebno mero znanja slovenščine. V tacem razmerji nam je jedini pripomoček nemško-slovenski slovar. Slovar je posredovalec, ključ je, ki nas iz tujega kraja povája na domača tla, on je tisti naš rešitelj, ki odvzeme nam nemške okove, da se povrnemo pod streho slovenskega svojega jezika! Bodi Bogu potoženo to naše duševno jetništvo, a bodi tudi Bog zahvaljen, da nam je pot iz njega odprt! S tem, da je nam podal Matej Cigale nemško-slovenski slovár, podal »juridično-politično terminologijo«, podal nemško-slovensko znanstveno terminologijo, s tem in drugim slovanskim delom svojim je Cigale olajšal, omogočil osamosvájanje, slovenjenje našega národa. Sosebnó v prejšnji dóbi je slovenskim olikancem rabil véliki Cigaletov slovar, da so si tako iz prigojene nemščine pomagali do slovenskega izraza, da so tako znanje svoje presajati mogli v slovensko književnost. Isto veliko vrednost ima še denašnji dan za pravnika juridično-politična terminologija ter za druge izobražence znanstvena terminologija. S pomočjo slovarskega dela Cigaletovega slovensko pisateljstvo še dandanes na sebi in na národu tisto popravlja, kar zlega stvori ponemčevalna višja šola. V razmerji, v katerem živimo, spadajo Cigaletovi slovarji k podlagam národnega preporoda našega in če se prav premisli, so zasluge Mateja Cigaleta za našo národnost neizmerne v pravem pomenu te besede!

Takisto daleč sezajoče zasluge Cigaletove so vidne zlasti na enem posebnem polji, na polji pravnega občejanja. Slehnega jezika pravniki za svojo stroko in službo potrebujejo posebno zalogo besed, izrazov in rékel (fraz). Ko so zakoni ustanovili, da se tudi pravno življenje v Slovencih ima vršiti na národnem, jeziku

treba je bilo hitro poskrbeti pravniško, uradniško slovenščino, kajti brez orodja se ne stori nič. To se je tudi spoznalo v tedanjih narodnih in vladnih krogih. V Ljubljani sta se prevajala zakonika državljanski ter kazenski, na Dunaji se je sklicala slovanska komisija za juridično-politično terminologijo, v Ljubljani in kesneje v Gradcu sta se rečena zakonika mladim pravnikom tolmačila s slovenskim jezikom. Ali tega pametnega, praktičnega začetka je bil hiter konec. Vladni krogi so udarili protinárodno pot, národní krogi pa so lepo popustili skrb za pravniški jezik, za pripomočke v slovenskem uradovanju. Ne bomo dokazovali, kako je to bilo napačno in koliko let smo izgubili! Kolikor je bilo móči jednemu človeku rešiti, rešil je slovenski urednik Državnega zakonika, Cigale na Dunaji. On sam se je trudil, on sam delal, da se je slovenski jezik vsposobil za rabo v uradu, on sam priredil vsaj nekoliko pripomočkov za slovensko uradovanje. Juridično-politična terminologija, Civilni zakonik, Državnega zakonika osemintrideset letnikov na slovenskem jeziku: to so dela Cigaletova, s katerimi si je slovenski národ pridobil prvič pravniški jezik, drugič nekoliko izvirnega pravnega slovstva, tretjič slovensko uradovanje, četrtrič dokazilo prevelike važnosti, da je slovenski jezik dovolj razvít za pojave v javnem življenju. Za enakopravnost in politično veljavo našega národa se je boril tudi Cigale, če ne z javnim politikovanjem, pa z načinom, po katerem je borba bila uspešna.

Pripišimo o tej priliki še kratko opomnjo kar se tiče našega pravniskega jezika. Čestiti Cigale skrbí zánj skoraj polnih štirideset let. Njegova pravniška terminologija je pošla do zadnjega — kaj naj torej praktični pravnik vzame v roke, s čim naj uráduje slovensko? To bi sedaj moralo biti najnujnejše vprašanje vseh národnih pravnikov in politikov naših. Nove juridično-politične terminologije nam je treba, kakor ribivode. Mladi pravniki se ne vzgajajo v slovenskem jeziku —, kako pa jim je v službi pričeti slovensko uradovati, če nimajo niti terminologije? In recimo tudi, da bi vsi od kraja radovoljni ali prisiljeni uradovali slovensko — kako bode to, ako bode vsako sodišče, vsako oblastvo imelo jezik svoj, dočim je potrebno popolno, jedno jezikovno jedinstvo, katero ustanoviti in zatrditi more samó terminologija! Da tega še sedaj ne spoznamo, da se po tem ne ravnamo niti sedaj, ko je dolga dóba zamujena! Za sedaj nam ni toliko treba pravniskega glasila, kakor je brez ugovora treba terminologije. Cigale, oče slovenske pravniške besede, bi jo nam težko da še spisati hotel. Tudi tak hrast se napósled omaje. Drugi se morajo čim preje lotiti tega dela. Saj se vender dobi še menj nami toliko vztrajnosti in bistrournosti za takšno delo, ki bode v resnici domoljubno! Vzornik nam bodi čestiti Cigale. Tudi prevod civilnega ali grajanskega zakonika je pošel. Kaj je stvoril Cigale? Priredil in dogotovil je začetkom tega leta drug, nov prevod civilnega zakonika in sicer po óni terminologiji, katera se rabi v Državnem zakoniku in je tudi po slovenskih novínah pretežno vspríjeta. Pošiljam o v svet to novico z nadejo, da se ne bode dalo, naj Cigale sam išče založnika temu najnovejšemu svojemu rokopisu, nego da bode ta ali óni sloveč zastopnik teženja našega

pohitel, odvzeti tako skrb njemu, ki kakor malokdo na svoje stare dni zasluži »otium cum dignitate«.

In še nekaj k tej stvári. Državni zakonik slovenski je čuda malo razšíren v Slovencih. Naročnik nánj je bela vrana, dočim bi ga moral imeti vsak pri nas službujoči pravnik, osobito odvetnik in beležnik, vsak župnik, vsako uredništvo itd. Skoraj štirideset lét samó od Državnega zakonika dobiva pritoke naš pravniški jezik, slovensko uradovanje, a da je navzlic temu zánj tako malo zanimanja v slovenskem občinstvu, to je žalostno znamenje národne malomarnosti. To ima tudi drugače slabe posledice. Oficijozni listi že nekaj let o prilíki budgetne debate z vidnim zadovoljstvom navajajo nizko število naročnikov na slovenski Državni zakonik, da se po tem lahko sklepa: saj ni potrebe za enakopravnost, čemu vaše parlamentarne jeremijade! Sosebno merodavno pa je to opravilstvu državne tiskarne, ki se za slovenske reči brani založništva; pisatelj teh vrstic sam je nekoč dobil odgovor: S Slovenci imamo vedno le izgubo, pogledjte državni zakonik! In takisto se referuje tudi navzgor in najlepši dokaz imajo proti nam. Mislimo v bodoče tudi pri tem, da se opazuje in tehta naša — resnoba!

Vrnimo se konečno še k poslednjim črticam o Cigaletu, kateri, kakor smo nekoliko opazovali, se je tako dolgo, tako neutrudno in požrtvovalno, tako vestno in umno trudil, da so njegove zasluge za napredek slovenske stvari videti kakor košato vejévje, podobne zaslugam očeta Bleiweisa; — slika njegova bodi tedaj kolikor móči popolna.

Gosp. Cigale je po nasvetu državnega ministra Belkredija z najvišjim odlokom od 30. dné decembra 1866. leta prejel naslov in značaj ministerskega tajnika, in po nasvetu grofa Taaffeja z najvišjim odlokom od 28. dné februarija 1883. leta naslov in značaj vladnega svetovalca. Ta karijera je častna, a sijajna ni tako, kakor bi jo mož s Cigaletovim znanjem in vestnim službovanjem v drugačni službi lahko dosegel. Uredništvo Državnega zakonika je prava pepeljuša med državnimi uradi, v njem je prevajalcu državnih zakonov sojeno umreti v istem činovem razredu, v katerega je izprva imenovan. Jeden sam človek bodi vsemu kos in umej vse človeške znanosti in kar se dostaje dotičnega jezika, stoj na vrhunci njegovega razvoja; a nima v uradu knjižnice, ni pomočkov, da bi si mogel omišljati proizvode dotičnega slovstva. Tudi ni poskrbeno za podmladek. Ali kaj se hoče, ker izmed slovanskih poslancev pač nekateri časih v državnem zboru toži, da prevodi državnih zakonov zastajajo, na to pa še ne pomisli ne, kaj bi utegnilo biti krivo temu! Prirejanje slovanskih prevodov je jako težka stvar, a najtežjo službo ima slovenski urednik; malokdo čuti, koliko dušnega napóra je bilo treba za ta ali óni izraz v slovenskem Državnem zakoniku, to zlasti ob vestnem razmišljanju sedanjega urednika, in zato ni prav, če kdo s hitro samoglavostjo zavrže slovenski izraz, ki je vrhu tega oficijalen.

Gospod Cigale žíví poleg čestite in ljubeznive svoje góspé soproge Marije, rojene Pačesove, Češke iz Prage, s katero je bil poročen dné 6. avgusta 1855. leta, in ona mu je tudi jedina družba. Prejšnje čase so hodili k

njemu slovenski državni poslanci in on je bil rad ž njimi. Sedaj občuje največ z g. prof. Stritarjem, kateri mu je tudi namestnik, če treba, v uredništvu Državnega zakona, potem rad tudi z g. J. Navratilom, z g. odvetnikom dr. Pogačnikom, preje z g. dr. Kulavičem. Poprej je mnogo dopisaval rojakom v domovini o literarnih stvaréh, osobito drju. Jan. Bleiweissu, s katerim sta si bila ves čas dobra prijatelja. V zadnji dóbi mu oslabele moči branijo to, tem rajši ima, če more iz ustnega pogovora z rojakom zvedeti, kako to in óno v književnem ali národnem oziru v domovini, za katere blaginjo in napredek je vedno jednako vnet. V lice je gospod Cigale videti zdrav in čvrst, ali v resnici je njegovo zdravje rahlejšje in skoro

vsako leto ga bolezen za nekaj tednov priklene na sobo. Vzrok, pravijo zdravniki, je, ker je v življenji svojem preveč delal. V poletji biva navadno v Aspangu blizu Dunaja. Značaj gospoda Cigaleta je tih in miren, srce njegovo je dobro in blágo. Rad stvorí dobroto, slabega ne izusti o nikomer. In — preprost, skromen je neskončno. Sploh, oglejmo si ga od strani katerekoli: mož je v najlepšem pomenu te besede. Zato ga čísla, kdor ga pozna.

Slovenskemu svetu pa se Matej Cigale razodeva po delih svojih skoraj štirideset let in zato v njem hvaléžno časti in slavi vsa domovina jednega svojih prvih sinov — móž!

Pogled po slovanskem svetu.

Slovenske dežele.

Češki gostje na Slovenskem.

Ko so predlansko leto slovenski rómarji na Velegrad in Zlato Prago odhajali s Češkega, poslavljali so se od gostoljubnih severnih bratov z vabilom: »Na svidenje v beli Ljubljani!« — Temu povabilu so vrli Čehi obljubili odzvati se takoj drugo leto. Toda znana »velegrajska kuga«, katero je takrat naš Gregorčič ožigosal toli mojsterski, zaprla jim je lani pot v domovino našo.

Tem sijajneje so izpolnili obljubo svojo bratje Čehi letos. Povrnili so Slovencem njihov pohod peterovrstno. Slovenskih izletnikov v Prago je bila namreč jedva jedna stotina, dočim je prišlo v pohode preko petstotin čeških gostov.

Ko se je dotičnemu odboru za vsprejem Čehov naznanilo to ogromno število pohodnikov, polotila se ga je nemala skrb. V prvi vrsti je bilo treba pripraviti toli odličnim gostom dostojen vsprejem; potem preskrbeti jim potrebna stanovanja (in to za pol tisoč ljudi v razmerno toli malem mestu ni legák nálog) in konečno je nastalo vprašanje: s čim in kako povrniti imovitejšim bratom Čehom veledušno gostoljubje, katero so oni bili naklonili predlansko leto slovenskim obiskovalcem v stololpi stolici svoji. No, vrli naš odbor je zvršil po možnosti častni svoj nálog — v zadovoljnost prizanesljivih gostov!

Vseh čeških izletnikov, kakor rečeno, bilo je nad pet stotin. Polovica jih je bila Pražanov. Tem so se pridružili prebivalci malone vseh drugih mest češkega kraljevstva. Tudi dva ameriška Čeha sta bila med njimi in pa v Pragi bivajoči ameriški konzul g. Jonas. Zastopani so bili vsi stanovi; poleg osemdeset dâm, bilo je tu nad štirideset profesorjev, mnogo duhovnikov, tovarnarjev, trgovcev, obrtnikov, učiteljev, dijakov in zasobnikov. Razven teh so bili med njimi člani češkega gledališča in konservatorija. V odboru, kateremu je bil načelnik g. dr. Schmaus, odvetnik in predsednik »Měštánske besede« v Pragi, bili so poleg drugih gg. O. Fr. Eckrt, Jan Lego, Viljem Pitrdle, V. Ryba, urednik »Národnih Listov«, A. Srb, urednik »Politike« itd.

Iz Prage so se odpeljali naši pohodniki v nedeljo dné 7. t. m. na večer ob 5. uri ter dospeli na slovenska tla v ponedeljek dné 7. avgusta. Iz Ljubljane se jim je peljalo do Trbiža naproti sedem članov slavnostnega odbora. Tu jih je pozdravil v imeni Slovencev odborov načelnik, g. Iv. Hribar, za kar se mu je zahvalil v imeni čeških gostov g. Eckrt.

Od Trbiža navzdol je pozdravljalo češke goste na vseh postajah mnogobrojno občinstvo z navdušenimi »živio«-klici.

V Ljubljani je bil vlak gostov naših vsprejet od brezštevilne množice z gromovitim »živio«-vsklikom. Na kolodvorskem peronu je pozdravil izstopivše potovalce ljubljanski župan g. Grasselli v slovenskem nagovoru. V imeni Čehov je odzdravil g. dr. Schmaus. Pri vožnji s kolodvora v mesto je pozdravljalo nagromadeno ljudstvo češke goste po vsej poti.

Okoli devetih potem so se zbrali malone vsi gostje v čitalnični restavraciji. Tu jih je z iskreno napitnico pozdravil g. dr. Matija Murko, na kar so zaorile razne češke in slovenske pesmi: »Hej Slovani«, »Kde domov mŕj«, »Naprej« itd. O tej priliki smo čuli prvič sloveči, po vsi Avstriji znani praški kvartet »Kytara«. Člani tega preizbornega čvetospeva, gg. Krtička, Masopust, Odkolek in Ryba, pojó že sedemnajst let skupaj. Njih milozvočni glasovi se strinjajo toli ubrano in sladko, da bi njih človek poslušal vse življenje. Ni čudo, da je njih čarobni spev presenetil vse občinstvo ter je prevzel z razkošjem, katero nam podaja užitek pristne in dovršene umetnosti pevske.

Drugo jutro, dné 9. avgusta, zbrali so se češki gostje zopet v čitalnični restavraciji ter se od ondot napotili in corpore na ljubljanski Grad, ogledovati si prelepo okolico stolice naše. Bilo jih je kaj lepo gledati, kakó so se pomikali vzdržema v nepreglednem sprevodu po »Zvezdi« doli, skozi »Židovske ulice«, čez »Hradeckega most«, po »Starem trgu« in mimo sv. Florijana gori na hrib! Ljubljančani so kar strmeli ob pogledu tolike množice elegantnih in inteligentnih gostov! —

Točno opóludne so šli vsi češki gostje pozdravljat ljubljanskega župana g. Grassellija v mestno dvorano, ki je bila ta dan okrašena z eksotičnim cvetličjem. Tu je prvi pozdravil g. dr. Schmaus župana ljubljanskega, vse mestne zastopnike ter ljudoljubno in slovensko mesto Ljubljáno sploh. Njemu je odzdravil g. župan Grasselli, pozdravljajoč častite goste iz Zlate Prage v beli Ljubljani in se jim zahvalil na gostoljubnem vsprejemu slovenskih izletnikov na Česko v predlanskem poletji, ter konečno izrazil željo, da bi se širilo obče slovansko občevanje in zavladalo prijateljstvo med národom češkim in slovenskim. Županovemu pozdravu je odgovoril urednik »Politike«, dr. Srb in pozdravil župana in meščane ljubljanske ter ves slovenski národ. Konečno se g. župan

še jedenkrat zahvali na častnem pohodu in zakliče bratom Čehom presrčno: »Živeli! Na zdar!« na kar je vsa množica ostavila dvorano.

Po kosilu, ki je bilo ta dan razven v čitalnici še po raznih gostilnah, ogledali so si naši gostje novi ljubljanski muzej Rudolfinum.

Zvečer je bil na vrtu čitalnišine restavracije koncert, kateri je priredil na čast češkim gostom pevski zbor čitalniški. Žal, da nam omejeni prostor ne dopušča opisati tega slovesnega koncerta podrobneje. Omeniti nam je torej le glavne točke njegove. Najprej je deklamovala gospodična Zvonarjeva: »Pozdrav bratom Čehom«, pesem, prošinjeno z národnim duhom, katero je za ta večer zložil mladi naš pesnik g. Fr. Gestrin. Na to je pel čitalniški pevski zbor štiri pesmi: »Domovino«, »Bivali Čehove«, »Jadransko morje« in »Popotnika«, katere je občinstvo odlikovalo vse z ognjevitto pohvalo. Med petjem slovenskim so nastopali i češki gostje. Najprej je stopila na oder gospodična Dumka, član češkega gledališča v Pragi in pronašala dva, tri komade, ki so bili vsprejeti z gromovitim odobravanjem. Za njo je pel zopet zgoraj omenjeni kvartet »Kytara«, ki je s svojim premilim petjem očaral vse poslušalce, tako, da so naši »Sokoli« vzdigovali na rame in nosili na oder zapóred vseh štiri te nedosežne slavce, kar je provzročilo frenetično ploskanje.

Obče navdušenje je vzbudilo napósled i govornike. Prvi izmed njih je vstal g. dr. Tavčar in zagotavljal v poetičnem govoru zbrane goste o naši »ljubezni do Čehov«. Njemu so se odzivali češki govorniki: urednika Srb in Ryba ter ravnatelj Dumek in v oduševljenih svojih napitnicah proslavljali vzajemnost Čehov in Slovencev. Za njim se dvigne med gosti navzočni naš miljenec, g. Simon Gregorčič in deklamuje z vznepenim glasom svojo, češkim gostom v pozdrav zloženo pesem, katero smo priobčili na prvi strani denašnje številke. Ta pesniški pozdrav je vzbudil po vsem okrožji nepopisno navdušenje in ploskanje, katero se je šele poleglo, ko je četverospjev »Kytara« zapel pesniku na čast »Slava mu!« Konecno je stopil na oder načelnik slavnostnega odbora, g. Iv. Hribar, in prečital nad petdeset telegrafskih pozdravov, došlih iz vseh krajev šire Avstrije.

In zopet drugo jutro, dné 10. avgusta, zbrali so se češki gostje v naši čitalnici ter odrinili od ondot v posamičnih krdelih na gorenji Rožnik. Pridružila se jim je množica domačinov. Tu so si najprej ogledali cerkev, potem skupno zajutrkovali ter od tam pohodili »Drenikov vrh«, katerega je lastnik v spomin tega dneva prekrstil v »Češki vrh«. Od ondot so se napotili vsi gostje skoz gozd doli v Šiško, na rojstveni dom Vodnikov. Tu jih je pozdravljalo jarno streljanje in prišedše pred pesnikovo hišo, vsprejel jih je sedanji nje lastnik, g. Matjan z navdušenim govorom. Za njim je govoril šišenski nadučitelj g. Govekar, kateremu je odgovoril g. Eckrt. Na to so peli šišenski pevci nekaj zborov, kakor tudi slavna četvorica »Kytara« štiri pesmi.

Veselo pojóč, med neprestanim streljanjem vrlih Šišencev, vračali so se češki gostje iz Šiške po Lattermannovem drevoredu v čitalnico.

Tu je bil prirejen pod prostranim, navlašč za to postavljenim šatorom in v steklenem salonu restavracije banket na čast češkim gostom. Dasi so se mu nekateri naši tesnosrčneži ustavljali, ipak je bil ta banket sijajen in takorekoč sredotočje vseh slavnosti o pohodu bratov Čehov v beli Ljubljani. Tu šele so se Čehi in Slovenci medsebojno predstavljali in se spoznavali od obličja do obličja, zlasti ker je načelnik slavnostnega odbora, na željo Čehov samih, slovenske udeležence banketa posádil med češke goste. Banketa se je udeležilo nad štiri stotine čeških in slovenskih gostov. Bil je to veličasten, slikovit prizor — tolika množica odličnih gostov, sedečih pod senčnim, z zastavami in zelenjem olepšanim šatorom,

okrog velikanskih, s cvetjem okrašenih miz; množica odličnih gostov, pravim, kakeršnja še ni bila zbrana v restavraciji ljubljanske čitalnice. Samó ob sebi se umeje, da so bile prisotne i dame, češke in slovenske, kar je dajalo vsi izbrani družini nekako, rekel bi, poetično lice. Tesni okvir lista nam ne dovoljuje, opisati tu vse podrobnosti banketa; jedva nam je možno navesti tu vrsto in smér posamičnih napitnic in govorov.

Najprej se je po starodavnem običaji vérnih Avstrijcev napilo presvetlemu vladarju našemu. Po tej napitnici je pozdravil načelnik banketu, g. Ivan Hribar premile češke goste v slovenskem in češkem jeziku ter jim zaklical: »Pozdravljeni! Vitejte nám!« Za jim se je zahvalil g. dr. Rud. Schmaus na presrčnem vsprejemu svojih sopotnikov ter napil: bodočnosti in razcvitu bele Ljubljane, na kar se mu je zahvalil ljubljanski podžupan, g. Vaso Petričič. Urednik »Politike«, g. A. Srb je nazdravil vsemu slovenskemu narodu, g. dr. Vošnjak pa njegovemu sobojevniku narodu českemu; gosp. Fr. Eckrt pil je na vzajemnost obeh národov in g. dr. Ferjančič zložnemu delovanju in lepšej bodočnosti češkega in slovenskega národa. G. Luka Svetec, podarjajoč zvestobo vseh Slovanov do Avstrije, katero so že čisto (1848. leta) rešili pogina, napil je: »At' žejou Slovani!« Na to je urednik »Narodnih Listov«, g. Ryba nazdravil žurnalistiki slovenski, g. dr. Hudnik pa národnemu ženstvu českemu, na kateri napitnici sta se zahvalili gospodična Ana Dunkovska in gospá Gabrijela Preisova, pisateljica češka. G. korar Klun je napil v imeni slovenske duhovščine »vernim Čehom«, nasprotno pa češki duhovnik Kulakovsky slovenskemu svečeništvu, priporočujé mu delovanje v duhu slovenskega apostola — Slomška. G. inženir Hrasky je pozdravil češke goste v imeni v Ljubljani živóčih Čehov, g. Skabrnè pa v imeni trgovcev in obrtnikov slovenskih. Poslednjemu je odzdravil češki tovarnar g. Pitrldle. Napósled je napil g. Stegnar českemu učiteljstvu, g. drd. Marolt pa českemu dijaštvu, prvemu je vrnil zdravijco češki učitelj Vadjera, poslednjemu pa velikošolec Pantovski. S tem je bila sklenena dolga vrsta napitnic. Pri banketu je prošinjala vse zbrane goste obča veselost in národna oduševljenost, katera je vskipela v bujen zubelj, ko je g. Iv. Hribar razglasil, da so mu veledušni bratje Čehi ravnokar izročili zavitek s 500 gld. za »Národni dom«. —

Po banketu so šli češki gostje, izpremljani po národnih društvih ljubljanskih z zastavami, na mestno pokopališče, kjer so ob govorih in petji položili tri krasne šopke z napisi na grob Bleiweisov, Vodnikov in Resljev.

Zvečer je bil koncert na Kozlerjevem vrtu, kateri je priredilo češkim gostom na čast slov. delavsko pevsko društvo »Slavec« s sodelovanjem mešanega zbora šišenske čitalnice. Pri tem koncertu, katerega so se udeležili vsi češki izletniki in ogromna množica domače občinstva, obnesel se je zopet čili naš »Slavec« kaj lepo; zlasti njega slavec-tenor, g. Meden je očaral s premilim svojim petjem vse poslušalce, da so se morale ponavljati vse točke pevskega vsporeda. Žal, da je dež prezgodaj razdružil zavzeto občinstvo! Pevci in večina čeških gostov preselila se je potem v čitalnišino restavracijo, kjer sta »Slavec« in četverospjev »Kytara« nadaljevala vzajemno svoje petje daleč preko polunoči...

V četrtek, dné 11. avgusta so pohodili češki bratje naš po širem svetu sloveči Bled, katerega očarujoče slikovitosti niso mogli prehaliti.

In v petek, 12. dan avgusta, zjutraj ob 1/4, na osem so se poslovili omiljeni nam češki gostje ter odrinili proti Trstu. O njihovem odhodu se je zbrala na kolo dvoru množica odličnega občinstva, med njimi slavnostni odbor z mestnim županom na čelu in lep venec národnih krasotic ljubljanskih, katere so odhajajoče goste

obdarile z mičnimi šopki. Ko jih je vlak odnesel s kolodvora proti jugu, zaoril je za jimi stoteroglasen »Na zdar!« —

Med vožnjo iz Ljubljane do Trsta so pozdravljale na vseh postajah ljubeznive češke goste razne deputacije in národna društva z govori in navdušenimi »živio«-klici. V Postójini se je vlak ustavil do popóludne, da so si naši gostje ogledali svetovnoznano jamo Postójinsko. Ondukaj jih je pozdravil postójinski župan g. Vičič in deželni poslanec g. Hinko Kavčič, na čelu raznih národnih društev in deputacij z vse Notranjske. Po kosili, pri katerem so se vrstile razne napitnice, odpeljali so se predragi severni bratje v Trst, kamor so dospeli ob 7. uri zvečer. Tu so ostali dva dni ter si ogledovali znamenitosti veličastnega avstrijskega emporija na obalih sinje Adrije. Tržaški Slovani so jim na čast priredili razne svečanosti: bankete in koncerte v razsežnih prostorih čitalnice svoje in sicer — pod nadzorstvom sv. Hermandadel...

V nedeljo, dné 14. t. m. po noči je odnesel češke izletnike parnik »Lucifer« v slavne Benetke. Kakor čujemo, priredila se jim je tam na Canal grande sijajna serenada.

Iz Benetek so se vrnil vrli bratje Čehi nazaj v Trst in od ondod v domovino svojo. Skozi Ljubljano so se peljali dné 17. avgusta. Tu smo se poslovili še jedenkrt od njih ter jim zaklicali poslednji »Na zdar!«

Prekrasni dnevi češkega pohoda ostanejo nam vsem v prijetnem spominu. Dal Bog, da bi obrodili tudi zaželeni sad: vzajemnost, solidarnost in nevenljivo prijateljstvo med Čehi in Slovenci!

Odkritje spominske plošče knezoškofu Antonu Alojziju Wolfu v Idriji se je zvršilo dné 14. avgusta t. l. po istem vsporodu, kakor smo ga priobčili v 15. številki svojega lista. Slavnost je poveljalo razven mnogih domorodcev nad stotino zunanjih gostov iz Ljubljane, Logatca, Cerknice in drugih krajev. Med poslednjimi so bili državni in deželni poslanci, deputacija »pisateljskega društva« in »slovensko delavsko pevsko društvo« Slavec. Ljubljanskega škofa je zastopal čast. kanonik in sorojak pokojnega škofa Wolfa, g. Urbas. Banketa se je udeležilo preko dvesto gostov. — Slava zavednim Idrijcem, da so toli sijajno proslavili spomin vélikega sorojaka svojega in veledušnega mecena slovenskega!

Ostali slovanski svet.

Mihail Nikiforovič Katkov je dné 1. avgusta t. l. po četrty uri popóludne umrl na zaselj svojem Šelo Znamenskoje pri Moskvi za rakom v želodci. »Slovan« je v 10. bróji prinesel podobo in životopis tega publicista, katerega beseda je imela veljavo v političnem življenji. Čast spominu njegovemu!

Dr. Gjorgje Natošević, glavni šolski nadzornik, predsednik »Matice Srbske«, pedagog in književnik srbski je umrl na žalost vsem Srbom dné 11. julija v gorenjem Karlovcu v 66. letu dóbe svoje. Pokojnik je povzdignil šolstvo srbsko ter si po pravici zaslužil ime preporodi-

telja in očeta srbske národne šole, ne samó v Ogrski, temveč povsod, kjer se nahaja. Takisto plače na grobu njegovem »Matica Srpska«, kateri je bil predsednik, zvesto vršéč dolžnosti svoje temu književnemu zavodu v pospešilo.

Naučni minister je ukazal šolskim oblastvom na Češkem, da imajo staršem v meševitih okrajih puščati popolno svobodo, ali hočejo svoje otroke pošiljati v češke ali nemške šole. Krajni šolski svét ali občinsko predstojništvo nimata nobene pravice določevati, ali kdo pošilja otroke svoje v nemške ali češke šole.

KNJIŽEVNOST.

Jos. Stritarja zbranih spisov 8. snopič I. zvezka za vršuje pesmi njegove, gotov je zatorej ž njim I. zvezek. Lep venec stalne književne vrednosti so te po vsebini in obliki vzorne poezije ljubljence našega in ker so »Miránove« pesmi z 1869. leta med nami že prava redkóst, nádejati se je, da vsak resničen prijatelj domačega našega pesništva s srčnim veseljem pozdravi to ukusno tiskano novo izdavo, kateri sta omislila požrtvoválna gospoda založnika tudi prikladne, elegantne platnice, ki jim je cena zdelanim od najfinejšega platna z zlatimi vtiski za vsak zvezek po 45 kr., od najfinešje francoske polutelétine z zlatimi vtiski po 70 kr. — Z 9. snopičem pričnú izhajati »Pripovedni spisi« Stritarjevi.

Vzorni načrti kmetijskih stavb. Obseg: 1. Vinska klet. 2. Skedenj. 3. Goveji hlev. 4. Konjski hlev. 5. Svinjak. Po nemškem izvirniku stavbenega odbora c. kr. kmetijske družbe dolnje-avstrijske na Dunaji izdala c. kr. kmetijska družba kranjska v Ljubljani. V Ljubljani 1887. Založba c. kr. kmetijske družbe. Tisk J. Blaznikovih naslednikov. Cena za ude c. kr. kmetijske družbe kranjske 50 kr., za neude 1 gld. Knjiga ima mnogo náčrtov in razven ukovite vsebine tudi zeló povšečno lice, zatorej jo prav toplo priporočamo.

Davorin Trstenjak, slovenski pisatelj. O petdesetletnici njegovega književnega delovanja. Spisal Andrej Fekonja. V Ljubljani. Izdal in založil Anton Trstenjak. Natisnila Kleinmayr & Bamberg. 1887. str. 31. — Knjižica, namenjena proslavljenju zaslužnega veterana našega, veljá 30 kr. in se dobiva pri g. izdatelji in založniku.

LISTNICA.

G. M. P. v Travniku: Zanimivi Vaš spis objavimo v bodoči številki. Hvala Vam lepa in bratovski pozdrav. Spominjajte se nas češče! — G. J. S—n v Trstu: Ponudbe Vaše »Slovanu« ni móči sprejeti. — Gospodom sotrudnikom: Nekoliko článkov je za sedaj izostalo spríčo tesnó omejenega prostora.

V 15. bróji lista našega nosi beležka o pokrščevanji Rusov napačno napis: »Tristolétnica«, namesto: »Devetstolétnica«.

Sliko Ljubljane z dveh straní, katero je priobčil »Slovan« v 13. bróji svojem, dali smo ponatisniti na lep karton-popir in dobiva se izvod po 25 kr., s poštníno vred 10 kr. več.

Upravništvo »Slovanovo«.

»SLOVAN« izhaja 5. in 20. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za vse leto 5 gld., za polu leta 2 gld. 50 kr. in za četrty leta 1 gld. 25 kr.; za ljubljanske: za vse leto 4 gld. 60 kr., za polu leta 2 gld. 30 kr. in za četrty leta 1 gld. 15 kr.; za dijake pa: 3 gld. 60 kr. — Posamične številke se prodajajo po 25 kr. — Naročnina, reklamacije in inserati naj se pošiljajo upravništvu, dopisi pa uredništvu na Kongresnem trgu štev. 7. Nefrankovani dopisi se ne sprejemajo in rokopisi ne vračajo.